

Naslov članka/Article:

Razvijanje veščin branja na OŠ Livada Velenje

Developing Reading Skills at Livada Velenje Primary School

Avtor/Author:

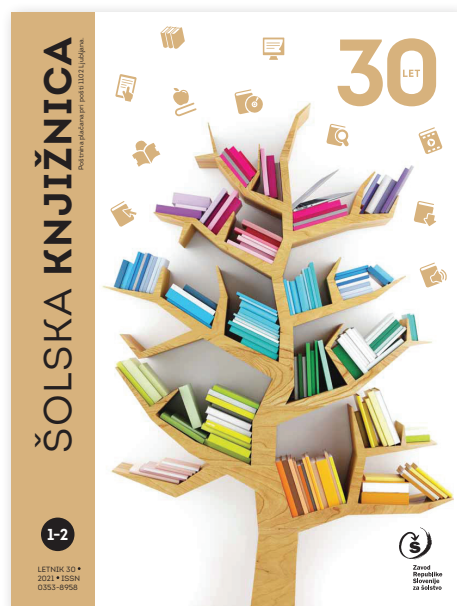
Ksenija Kregar

DOI:

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Šolska knjižnica št. 1-2/2021, letnik 30

ISSN 0353-8958

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2021

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/solska-knjiznica/>

Razvijanje veščin branja na OŠ Livada Velenje

Developing Reading Skills at Livada Velenje Primary School

Ksenija Kregar

Izvleček

V prispevku so predstavljeni nekateri vidiki branja. Branje je namreč veščina in potovanje v nekatere druge, še neznane svetove. Članek govori o pomembni vlogi staršev pri branju ter o tem, kako postati bralec za vse življenje. Branje je najpomembnejša socialna kompetenca, ki jo potrebuje otrok. Je tudi osnovno sredstvo za učenje. Kakšna je vloga šole pri razvijanju veščine branja in s kakšnimi konkretnimi dejavnostmi spodbujamo branje na OŠ Livada Velenje. Od pravljčnih ur do bralnega žakeljčka, medgeneracijskega branja bralne značke in še marsikaj drugega počnemo na šoli, da bi otroke spodbudili k branju. Seveda pa se dotaknem tudi težav, ki jih imajo otroci pri branju. V zaključku je poudarjen pomen branja. Zavedati se moramo, da se z branjem razvijajo naši možgani, zato je tako zelo pomembno.

Ključne besede:

branje, veščina branja, vloga šole, vloga staršev, težave pri branju

UDK 028.5:027.8

Keywords:

reading, skill of reading, role of school, role of parents, reading problems

Abstract

The paper presents certain aspects of reading. Namely, reading is a skill and a journey to other, as yet unknown worlds. The article talks about the important role of parents in reading acquisition and how one can become a reader for life. Reading is the most important social competence a child needs. It is also a basic means of learning. What role does a school play in developing the skill of reading and which specific activities does the Livada Velenje Primary School carry out to promote reading? The school organizes fairy-tale hours, a book bag, an intergenerational reading badge and many other activities to encourage children to read. Of course, the article also touches on the reading problems encountered by children. The conclusion highlights the importance of reading. We should all be aware that reading develops the brain and that is what makes it so important.

UVOD

Branje je kot potovanje v neke druge, še neznane svetove. Vsakič ko odpremo knjigo, se potopimo v čudežno moč besed. Pa pustimo zdaj samo besedo branje in se osredotočimo na njegov pomen. Branje potrebujemo na vsakem koraku, zato je tako zelo pomembno, da znamo brati.

BRANJE

Branje je najpomembnejša socialna kompetenca, ki jo potrebujejo otroci. Je tudi osnovno sredstvo za učenje. Vsak ve, kaj je branje. Eden od pomenov je, da je branje dekodiranje zapisanih črk. Branje je v bistvu mehaničen proces, pravi Metka Kordigel. Psiholingvistično stališče pa je, da je branje in učenje branja raznovrstna aktivnost. Branje ni nekaj pasivnega, je razumsko početje z določenim namenom. Tony Buzan razume branje kot sedemstopenjski proces, ki je sestavljen takole:

1. Asimilacija vizualnih podatkov z očmi.
2. Prepoznavanje črk in besed.
3. Razumevanje, povezovanje besed, ki jih beremo, s pomenom celega odlomka.
4. Dojemanje, povezovanje informacij s celotnim znanjem.
5. Učinkovito in uspešno shranjevanje informacij.
6. Informacije si lahko prikličemo v spomin.
7. Informacije učinkovito uporabljamo.

Kordigel (1992)

Peter Russel (1986) opredeljuje branje nekoliko širše. Pravi, da brati ne pomeni le tega, da si znamo razložiti znake na papirju in da poznamo besede, temveč tudi sposobnost, da se poučimo o smislu in pomenu tega, kar vidimo.

VLOGA STARŠEV PRI BRANJU

Kljub vsem teorijam o branju pa moramo poudariti, da je učenje branja zahtevno opravilo, zato otrok potrebuje pomoč odraslih. Učenje branja ni lahka naloga. Poteka vseskozi, z veliko vaje, potrpežljivosti in ob pomoči drugih. Kot je

rekel priznani ameriški pisatelj John Steinbeck:

»Vsi otroci potrebujejo starše, da:

- jim berejo,
- jih poslušajo, kako berejo, ko so še majhni,
- se z njimi pogovarjajo o branju,
- jim omogočajo mirne trenutke, primerne za branje,
- si izposojajo ali kupujejo knjige in drugo gradivo,
- sodelujejo z njihovimi učitelji in
- so jim zgled odraslega bralca.« Kropp (2000)

Otrok ne postane bralec za vse življenje čez noč. To bo postal z vztrajnostjo staršev, z ljubečim sodelovanjem in predanostjo procesu branja od zgodnjega otroštva do najstniških let (Kropp, 2000).

Z otrokom, ki še ni samostojen bralec, moramo brati po zelo majhnih korakih (od malega k velikemu). Treba je skupaj z otrokom poiskati knjige, ki so njemu všeč in so seveda primerne za določeno starost otroka. Otroku beremo pravljice že v zgodnjem otroštvu. Najbolje je začeti kar takoj po rojstvu otroka. Tako zagotovimo, da bo otrok bralec za vse življenje.

Zakaj zanimanje za branje pojenja pri otrocih v osnovni šoli? Ker upade zanimanje staršev, kako otrok bere. Ne zanima jih več, kakšen je njegov napredek pri branju. Ne poslužujejo se več pohval in spodbud. Zlato pravilo pri vzgoji dobrega bralca je namreč tako, da moramo otroku brati vsak dan po malem. Zadostuje že 10 minut na dan. To pa naj ostane pravilo tudi, ko otrok zna brati sam. Ne primerjajmo ga s sošolcem, ampak se veselimo vsakega napredka pri otroku samem.

Ena od metod je metoda branja v treh stopnjah:

- Pri prvem branju besedilo preberemo na glas mi sami, otrok sledi besedilu s prsti.
- Pri drugem branju beremo daljše, težje besede mi, otrok pa bere enostavnejše in krajše.
- Pri tretjem branju bere otrok vse besede, odrasli mu sledijo s pisalom in ga ustavijo ob napakah.

Zlato pravilo pri vzgoji dobrega bralca je, da moramo otroku brati vsak dan po malem. Zadostuje že 10 minut na dan. To pa naj ostane pravilo tudi, ko otrok zna brati sam.

Če gre otroku pri branju bolje, lahko izpustimo prvo stopnjo. Zelo pozitivno vpliva na razvoj branja tudi glasno branje z otrokom.

Otrok naj bere različne knjige: slikanice, slikopise, stripe, kuharske recepte, revije (Ciciban, Cicido ipd.), TV-spored. Čas, ki ga preživijo starši z otrokom ob knjigi, je neprecenljiv. Branje v družini je vrednota. Pa še tole. Starši naj peljejo otroka kdaj v knjižnico ali mu kupijo kako knjigo. Seveda vse je odvisno od zmožnosti staršev.

TEŽAVE PRI BRANJU

Za otroka, ki ima težave z branjem, se na videz zdi, da branja ne mara. Njegova težava je, da je branje zanj veliko zahtevnejše kakor za večino otrok. Otroke pogosto začne branje dolgočasiti nekako v devetem in štirinajstem letu. Slabega bralca pa ta težava pesti od zgodnjega otroštva in pogosto še vse življenje. Najpogostejše težave pri branju so povezane s slabšim vidnim in slušnim razločevanjem.

- Otrok ne zmore vezati črk.
- Otrok bere neritmično in se mu zatika.
- Otrok bere počasi in se mu zatika.
- Otrok izpušča besede.
- Dodaja črke in besede.
- Pači besede (Kropp, 2000).

Kaj lahko storijo starši?

Če starši menijo, da ima otrok težave pri branju, je pomembno, da takoj ukrepajo. Ni namreč dobro čakati, češ »to bo prerasel«. Najprej mora zdravnik pregledati otroku vid in sluh. Drugi korak je, da se pogovorimo z učiteljem, ali tudi on opaža podobne težave pri otroku.

Za otroka je pomembno, da razpolaga s čim obsežnejšim besediščem. Razlikujemo med aktivnim in pasivnim besediščem. Aktivno besedišče obsega besede, ki jih človek obvlada bodisi ustno (govorno besedišče) ali pisno (pisno besedišče) (Kropp, 2000). Otroku moramo vse neznane besede tudi ustrezno razložiti. Priporočljivi ukrepi so: rekreativno branje knjig, učenje seznamov besed, učenje kratkih zgodb in pesmi na pamet itd.

Vadba branja vključuje:

- poslušanje besedila,
- tiho branje,
- glasno branje.

Vaje so primerne tako za domače kot tudi za šolsko okolje.

ŠOLA IN BRALEC

Šola, ki jo obiskuje otrok, je najpomembnejši zaveznik pri spodbujanju otroka k branju. Torej v skrbi, da bo otrok postal bralec za vse življenje. Učitelji v prvih razredih namenjajo ure spodbujanju branja in širjenju besedišča. Odličen šolski bralni program zahteva prizadevnost, energijo in domiselnost. Tudi učitelji višjih razredov zelo spodbujajo bralne navade učencev (bralna značka, glasno branje itd.). Učitelj naj bi še vedno glasno bral pred razredom. Kadar otroci berejo sami ali v skupinah, so dela, ki jih izbirajo, krajša in preprostejša. Otroci lahko prebirajo zahtevnejša dela, če so zraven odrasli, ki jim pomagajo.

Noben prostor v šoli ni pomembnejši za razvijanje bralnih veščin kakor šolska knjižnica. Šibkejšim bralcem najbolj koristi, da z njimi berejo starejši učenci (medsebojna

Če starši menijo, da ima otrok težave pri branju, je pomembno, da takoj ukrepajo. Ni namreč dobro čakati, češ »to bo prerasel«.

pomoč). Učenec naj učinkovito izrablja šolsko knjižnico. Celotna šola pa naj bere vsak dan nekaj minut. Pomembno je, da starši in strokovni delavci šole sodelujejo in da so povezani. Pomembno je tudi, da si ravnatelj in učitelji zelo prizadevajo za kakovostno poučevanje. Gotovo igra pri tem pomembno vlogo celostno učenje jezika. To je način poučevanja branja z uporabo otroške literature in poskus združevanja branja, jezikovne vzgoje in pisanja (Kropp, 2000).

KAKO SPODBUJAMO BRANJE NA OŠ LIVADA VELENJE

Zdaj pa k praksi. Na OŠ Livada Velenje spodbujamo branje na več načinov. Z njim se namreč zelo veliko ukvarjamo. Motivacij za branje je veliko. Naštela in opisala jih bom le nekaj. Pravljične urice za najmlajše, bralna značka, bralni žakeljček, medgeneracijsko branje (starejšim občanom in vrtčevskim

otrokom), razstave knjižnih novitet, knjižne delavnice, knjižne čajanke z višješolci, glasno branje.

Pravljične urice

Pravljične urice za najmlajše izvajamo za učence 1., 2. in 3. razreda. Največkrat se nanašajo na kak prihajajoč praznik ali pa kar tako na temo, ki jo učenci obravnavajo pri pouku v šoli. Najprej otrokom preberemo pravljico, povest ali zgodbico. Potem se o prebranem pogovorimo. Sproti jim kažem tudi ilustracije iz knjige. Na koncu pa po navadi ilustrirajo, kar jim je bilo v pravljici najbolj všeč. Lahko pa uro tudi popestrim z delovnimi lističi, ko učenci sestavljajo pravljico

iz ilustracij, ki jih vnaprej pripravim (pravilno zaporedje), ali pa odigrajo kratke prizore iz pravljice. To je v primeru, ko smo skupaj dve uri.

Medgeneracijsko branje v vrtcu

Vrtec v šolski knjižnici ali medgeneracijsko branje otrokom v vrtcu poteka tako, da učenci iz višjih razredov (6., 7., 8., 9.) berejo svojim mlajšim prijateljem v vrtcu. Berejo jim decembra enkrat na teden. Prebiramo božično-novoletne knjižice. Imamo to srečo, da imamo dve skupini vrtčevskih otrok v spodnjih prostorih šole. Včasih jih povabimo v knjižnico ali pa jim učenci berejo kar v njihovih prostorih. To poteka vsak teden, v mesecih, ko so prazniki, na določen dan. Učenec (višješolec), ki pride v skupino, ima tam bralni stolček. Nato vrtčevskim otrokom prebere pravljico, ki po navadi običajno prilagojena njihovi starosti. Ob tem jim kaže ilustracije. Otroci nato poustvarjajo na temo, ki smo se je s pravljico dotaknili. Branje navadno traja manj kot eno šolsko uro, saj tem mlajšim otrokom hitro pade koncentracija. Zato tudi izbiramo krajše pravljice. Potem ko jim preberemo knjižico, otroci z vzgojiteljico še poustvarjajo na temo pravljice. Npr. Mali vranček Rasputin je božična pravljica. Otroci po poslušanju narišejo malega vrančka Rasputina. Starejše otroke, ki berejo mlajšim, določim jaz. Izberem tiste, ki gladko berejo in ki želijo brati. Imamo tudi kratko vajo pred branjem, saj morajo vedeti, kaj bodo brali, in malo vaditi, kako bodo brali. Se pravi, da je branje čim bolj doživeto in zanimivo. Starejši otroci zelo radi berejo mlajšim. Pri tem neizmerno uživajo, saj so mlajši bralci hvaležni poslušalci.

Bralni žakeljček

Bralni žakeljček je projekt, pri katerem sodelujejo učenci 1. ali 2. razreda. V žakeljčku sta knjiga in plišasta igračka, da jim je vse skupaj bolj zanimivo. Kot novost pa smo zraven dodali še kako poučno knjigo za starše, ki pa jo po želji prelistajo. Knjiga je: Bobrčkovi novi prijatelji (slikopis). Z starše pa: Z otrokom lahko sodelujete avtorice Elizabeth Pantley. Otroci tedensko odnašajo žakeljček domov in ga na določen dan v tednu prinesejo nazaj, da ga lahko dobi

Z branjem se razvijajo naši možgani, učencu pa pomaga, da je uspešnejši v šoli. Branje mu ponuja okno v svet. In najpomembnejše: zaradi branja ne bo učenec postal le boljši učenec, marveč tudi boljši človek.

sošolka/sošolec. Učiteljica kroženje zabeleži. Ko otrok prinese žakeljček nazaj, mora v njem priložiti tudi risbico. Pravljico otroku preberejo starši. Starši so nad projektom navdušeni, otroci pa tudi. Radi si vzamejo čas in skupaj z otrokom uživajo ob dobri knjigi ter se hkrati tudi pogovarjajo o njej.

Medgeneracijsko branje starejšim

Medgeneracijsko branje starejšim občanom je tudi eden od načinov za spodbujanje branja. V projekt, ki so ga zasnovali v domu starejših občanov, smo vključeni že četrto leto. Zdaj je vanj vključenih že 5 šol iz velenjske občine. Vsak torek v določenem mesecu skupina od 5 do 7 otrok tretjega vgojno-izobraževalnega obdobja v dom starejših občanov. Izberem tiste bralce, ki pridno prebirajo knjige ali so vključeni v knjižničarski krožek in berejo tekoče. Imamo pa tudi učence, ki želijo sodelovati v projektu. Takšnih smo še posebej veseli. Seveda pa se vsi odločijo prostovoljno. Tam se v posebni sobi srečamo s skupino varovancev doma. Beremo jim knjige, za katere se odločimo skupaj s preostalimi šolami in vodjem projekta iz doma. Po navadi so to knjige enega avtorja ali pa knjiga, ki jo izberemo na začetku. Izbor poteka glede na predloge vseh sodelujočih na uvodnem sestanku. Učenci jim preberejo zgodbo in nato se o njej pogovorimo. Starejši občani so zelo zadovoljni in se vsakega srečanja izjemno veselijo. Komaj čakajo, da pride dan, ko jih obiščemo, naši učenci pa tudi.

Na koncu sledi zaključek te »bralne značke«, na katerega povabimo gosta, po navadi pisatelja, pesnika, ilustratorja, odvisno od tega, katera dela smo brali, in če se le da, povabimo avtorja. Učenci skupaj z vrstniki iz preostalih sodelujočih šol gostu pripravijo kratek kulturni program.

SKLEP

Vse te dejavnosti na šoli izvajamo z namenom, da bi otrokom še bolj približali in popes-trili branje. Nad vsemi projekti so otroci zelo navdušeni. Zadovoljni so, če lahko sodelujejo in se s tem tudi nekako dokazujejo. Radi posežejo po literaturi, ki je niso poznali, ter s tem ne nazadnje bogatijo svoje besedišče in si širijo obzorje. Tudi sama sem zelo pozitivno presenečena in navdušena, ko spremljam njihove uspehe.

Namesto zaključka pa še tole: »Kakšen bo svet jutrišnjega dne, je odvisno od moči domišljije tistih, ki se naučijo brati danes.« (Astrid Lindgren)

Branje je ena najpomembnejših stvari, ki jih moraš obvladati, če želiš postati vse, kar želiš. Z branjem se razvijajo naši možgani, učencu pa pomaga, da je uspešnejši v šoli. Branje mu ponuja okno v svet. In najpomembnejše: zaradi branja ne bo učenec postal le boljši učenec, marveč tudi boljši človek. ●

Viri in literatura

Bregar, A., A. Mohar: Naučimo otroka brati. Dostopno na: <http://www.miklovahisa.si/kaj-brati/naucimo-otroka-brati.html>.
Kordigel, M. (1992). Branje ali branje. Jezik in slovtvo, št. 37, str. 75–82

Kropp, P. (2000) Vzgajanje bralca: naj vaš otrok postane bralec za vse življenje. Tržič: Učila.
Russel, P. (1986) Knjiga o možganih. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

KSENIIJA KREGAR, univ. dipl. pedagoginja, šolska knjižničarka na OŠ Livada Velenje
Naslov: OŠ Livada Velenje, Efenkova 60, 3320 Velenje
E-naslov: ksenija.kregar@guest.arnes.si